

The teachers' role in the process of prevention child sexual abuse

Çocuk cinsel istismarını önleme sürecinde öğretmenlerin rolü

Sibel Küçük¹
Saide Faydalı²
Maide Yeşilyurt³

Abstract

Teachers who are in communication with the children along their professional life and could observe physical and behavioral changes have very important roles in determination of sexual abuse, legal and social process. This study was conducted to determine the knowledge of teachers about determination of child sexual abuse, legal and social process.

The study was conducted with 331 voluntary teachers who work a city at Central Anatolia Region between September 2014 and February 2015. For statistical analysis; mean, percentage, chi-square tests were used.

It is determined that the mean age of the teachers was 39.0 ± 8.0 ; the most of them were men, married, worked at primary school first stage and as branch teacher. It is found that physical and sexual abuse were most known, while abuse symptoms and required approaches, first reporting office, punishment when not reporting, legal and social process were least known by the teachers. It is determined that teachers who are in the Guidance and Psychological Counseling (GPC) and have been previous educated, their knowledge on determination of child sexual abuse, legal and social process were significantly higher than the others.

Özet

Profesyonel yaşamları boyunca çocuklarla iletişim halinde olan, çocuktaki fiziksel ve davranışsal değişiklikleri gözlemleyebilen öğretmenler çocuk cinsel istismarının belirlenmesinde, adli ve sosyal süreçte önemli roller üstlenmektedir. Çalışma öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının belirlenmesine, adli ve sosyal sürece ilişkin bilgilerini saptanmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Orta Anadolu'da bir şehirde çalışmaya gönüllü olarak katılan 331 öğretmenle Eylül 2014 - Şubat 2015 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Değerlendirmede ortalama, sayı, yüzde, ki-kare testleri kullanılmıştır.

Öğretmenlerin yaş ortalamalarının 39.0 ± 8.0 , çoğunluğunun erkek, evli, lisans mezunu olduğu, ilköğretim I. kademedeki branş öğretmeni olarak çalıştığı belirlenmiştir. En fazla fiziksel ve cinsel istismarın bilindiği, çocuk cinsel istismarı konusunda eğitim alma, istismarla karşılaşma, istismar belirtileri ve yapılması gerekenler, ilk ihbar makamı, istismarı bildirmeme durumundaki cezalar, adli ve sosyal süreç konularında bilgi düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. PDR branşında çalışma ve çocuk istismarına dair daha önce eğitim alma ile çocuk cinsel istismarını anlama, belirtilerini ve yapılması gerekenleri bilme arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p=0.00$).

¹Ph.D., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik ABD, Türkiye, sibel_9741@hotmail.com

²Ph.D., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik ABD, Türkiye, sdfydl@gmail.com

³M.S., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik ABD, Türkiye, md91yesilyurt@gmail.com

Keywords: Öğretmen; cinsel istismar; belirleme; adli süreç; sosyal süreç.

Anahtar Kelimeler: Teacher; sexual abuse; determining; legal process; social process.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Öğretmenler çocuklarla sürekli ve yakın iletişim kurabilen profesyoneller olarak istismarın ilk bildirildiği ve dikkatli bir gözlemlerle ilk farkında olabilecek kişilerdendir. Çocuk cinsel istismarının belirlenmesi, istismar sonrası meydana gelen davranışsal ve fiziksel değişiklikleri gözlemleyebilmeleri ve istismara maruz kalan çocuğu ve aileyi adli süreçte ve rehabilitasyon aşamalarında destekleyebilmeleri ve çocuk cinsel istismarı hakkında toplum eğitimin de rol alabilecek konumda olmaları gibi nedenlerle öğretmenler bu konuda önemli bir gruptur (Akacan, 2012). Öğretmenler özellikle gelişmiş ülkelerde cinsel istismarı belirleme ve bildirmenin yanı sıra okul temelli verilen korunma eğitimlerini yürüten profesyoneller olarak da görevler üstlenmektedirler (Bolen, 2003).

Literatürde öğretmenlerin %80'ninden fazlasının meslek yaşantıları boyunca çocuk istismarı ile karşılaştığı (Goebbels et al., 2008), ancak çoğunluğunun çocuk cinsel istismarını bildirmediği bilgisi yer almaktadır (Goebbels et al., 2008). Gençlerin %0.3'ü karşılaştıkları cinsel istismar olayını öğretmenleri ile paylaşmış ancak neredeyse tamamı bildirilmemiştir (Freel, 2003).

Türkiye'de toplam nüfusun %25.5'i 5-19 yaş grubunda yer almakta (TUIK) ve bu yaş grubunun %55.6'sı ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitim görmektedir (TUIK). Öğretmenlerin genel nüfusun içerisinde böylesine büyük bir çocuk ve ergen gruba doğrudan ulaşabilmeleri cinsel istismarı önleme, belirleme, bildirme konularında üst düzey bilgiye sahip olmalarını gerektirmektedir. Cinsel istismarın belirtilerinin, adli ve sosyal sürecin öğretmenler tarafından bilinmesi; erken tedbirlerin alınması, istismarın belirlenmesi, istismara bağlı sorunların en aza indirilebilmesi, istismarın tekrarlanmasının engellenmesi ve rehabilitasyon aşamasında çocuğun ve ailenin desteklenebilmesi için önemli ve gereklidir. Konu hakkındaki bilgilerinin belirlenmesi ve bilgi eksikliklerinin eğitim çalışmaları ile giderilmesi çocuk cinsel istismarında olumlu gelişmelere katkıda bulunabilir.

Bu araştırma öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının belirlenmesi, adli ve sosyal sürece ilişkin bilgilerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Metot ve Yöntem

Araştırmanın evrenini Orta Anadolu Bölgesinde bir şehirde ilk ve orta öğretim düzeyinde görev yapan 2353 öğretmen oluşturmuştur. Evreni bilinen örnekleme yöntemi ile örneklem sayısı 331 olarak belirlenmiştir. Örnekleme basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen iki adet ilköğretim I. kademe ve iki adet ilköğretim II. kademe okul seçilmiş ve bilgilendirme ve rıza süreci sonrasında çalışmaya katılmayı kabul eden ve 192'si ilköğretim I. kademe, 139'u ilköğretim II. kademe görev yapan öğretmen ile çalışma tamamlanmıştır.

Bu çalışmada, alan yazında sık görülen (Aladağ ve Kabadayı, 2010; Demir ve Kabadayı, 2008; Kabadayı, 2008) veri toplama yöntemlerinden nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Necmettin Erbakan Üniversitesi İlaç Dışı Araştırmalar Tıbbi Etik Kurulu'ndan (Sayı; 2014/660; Tarih; 06.06.2014) izin alınmıştır. Katılımcıların yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmiş rızaları alınmıştır.

Bu çalışmada, veriler, literatürde veri toplama araçlarından biri olan (Kabadayı, 2010; Kabadayı, 2015; Kabadayı, 2016) 52 sorudan oluşan bir anket formuyla toplanmıştır.

Veriler öğretmenlerin tanımlayıcı özellikleri, çocuk cinsel istismarını belirleme, adli ve sosyal sürece ilişkin toplam 52 sorudan oluşan soru formu ile Eylül 2014 - Şubat 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmanın tanımlayıcı verileri ortalama, sayı ve yüzde, bağımlı ve bağımsız değişkenler

arasındaki fark ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Anlamlılık değeri $p < 0.05$ kabul edilmiştir (IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows Version 21.0. Amornk, NY: IBM Corp.).

Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenler 20-60 yaş aralığında olup yaşları $\bar{x}:39.2 \pm 8.0$ ve deneyimleri $\bar{x}:16.2 \pm 7.8$ yıldır. Öğretmenlerin %54.1'i kadın, %91.2'si evli, %85.5'i çocuk sahibi ve %94.0'ı lisans mezunudur. %58.0'i ilköğretim I. kademedeki görev yapmakta ve %50.7'si branş öğretmenidir. Öğretmenlerin %11.8'i çocuk cinsel istismarı konusunda eğitim aldığını; eğitim alanlar bu eğitimlerin %53.8'i üniversitede ders içeriğinde, %35.9'u hizmet içi eğitimler ve %10.3'ü özel kurs/sertifika programları şeklinde verildiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %10.6'sı okulda cinsel istismar vakası ile karşılaştığını ve istismarın çocuk tarafından kendisine bildirildiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğretmenlerin tanımlayıcı özellikleri (n:331)

Özellikler	n	%
Yaş		
20-39 (ortalamanın altı)	174	52.6
40-60 (ortalamanın üstü)	157	47.4
Cinsiyet		
Kadın	179	54.1
Erkek	152	45.9
Medeni durum		
Evli	302	91.2
Bekar	29	8.8
Çocuk sahibi olma		
Çocuğu olan	283	85.5
Çocuğu olmayan	48	14.5
Çalışılan okul düzeyi		
İlköğretim 1. kademe	192	58.0
İlköğretim 2. kademe	139	42.0
Eğitim düzeyi		
Lisans	311	94.0
Yüksek lisans	20	6.0
Branş		
Branş öğretmeni	168	50.7
Sınıf öğretmeni	150	45.3
Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR)	13	4.0
Mesleki deneyim		
10 yıl ve altı	80	24.2
11 yıl ve üzeri	251	75.8
Çocuk cinsel istismarı konusunda eğitim alma durumu		
Eğitim alan	39	11.8
Eğitim almayan	292	88.2
İstismar vakası ile karşılaşma durumu		
Karşılaşan	35	10.6
Karşılaşmayan	296	89.4

Öğretmenlerin istismar konusundaki bilgileri incelendiğinde; genel olarak çocuk cinsel istismarı belirtilerini sadece %16.6'sı, adli ve sosyal süreci ise %20.9'u bildiğini belirtmiştir. Bu konuların ayrıntılarını soran sorulara verdikleri yanıtlarda ise bilme oranlarının arttığı saptandı. İstismar türlerinin ne olduğu sorusuna %88.2'si fiziksel istismar, %86.7'si cinsel istismar, %66.2'si duygusal istismar yanıtı verirken ekonomik istismardan hiç bahsedilmemiştir. Öğretmenlerin %24.8'i cinsel istismarın duygusal belirtilerini, %24.5'i davranışsal belirtilerini ve %14.5'i fiziksel belirtilerini bildiğini belirtmiştir (Tablo 2).

Öğretmenlerin adli sürece ilişkin bilgileri incelendiğinde ise; cinsel istismar riski altında olan grupları %58.6'sı kız çocuklar, %55.6'sı tüm çocuklar, sadece %12.1'i erkek çocuklar olarak belirtmişlerdir. Çoğunluğu (%69.2) herkesin istismarcı olma potansiyeline sahip olduğu görüşündedir. Sağlık raporlarının uygulanma prosedürüne ilişkin en fazla bilinen (%48.3) Cumhuriyet Savcılığı'nın karar verdiğidir. Cinsel istismarda ilk ihbar makamını %19.9'u, istismarda verilen cezayı %14.2'si bilmektedir. İstismar konusunda verilen ceza ile ilgili en az bilinen ise (%5.1) çocuk istismarı cezalarında esas alınan 15 yaş sınıridir (Tablo 2).

Öğretmenlerin sosyal sürece ilişkin bilgileri incelendiğinde; istismara uğrayan çocuğun koruma altına alınması için başvurabilecek kurum/kuruluş olarak en fazla (%79.8) adli mercileri, en az ise (%13.6) sivil toplum kuruluşlarını bilmektedirler. Öğretmenlerin %77.3'ü rehabilitasyonda psikoloğun, %61.6'sı rehberlik ve psikolojik danışmanın ve %59.2'si çocuk gelişimcinin görev aldığını, %7.6'sı ise istismar sonrası rehabilitasyonu yürüten kurumu bildiğini belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı belirtileri, adli ve sosyal süreç konusunda bilgileri (n:331)

Konular	Bilen	
	Sayı	%
<i>Çocuk cinsel istismarı belirtilerini bilen</i>	55	16.6
<i>Çocuk cinsel istismarında adli ve sosyal süreci bilen</i>	69	20.9
<i>CİNSEL İSTİSMAR TÜR VE BELİRTİLERİ</i>		
İstismar türlerini bilme*		
• Fiziksel istismar	292	88.2
• Cinsel istismar	287	86.7
• Duygusal istismar	219	66.2
• Psiko-sosyal istismar	107	32.3
• Ekonomik istismar	-	-
Cinsel istismarın belirtilerini bilme		
• Duygusal belirtileri	82	24.8
• Davranışsal belirtileri	81	24.5
• Fiziksel belirtileri	48	14.5
<i>ADLİ SÜREÇ</i>		
Cinsel istismar için riskli gruplar;		
• Kız çocuklar	194	58.6
• Tüm çocuklar	184	55.6
• Engelli çocuklar	140	42.3
• Durumlarını dile getiremeyen çocuklar	80	24.2
• Erkek çocuklar	40	12.1
İstismarcı kim olabilir?		
• Sokakta yaşayanlar / evsizler	94	28.4
• Erkekler	83	25.1
• Yaşlılar	16	4.8
• Herkes olası şüphelidir	229	69.2

Bekaret kontrolü gibi sağlık raporlarının uygulama prosedürüne ait bilinenler*		
• İç ve dış muayeneye Cumhuriyet Savcılığının karar verdiğini bilme	160	48.3
• Aile içi istismarda muayenenin aile/vasi onayı olmadan hakim kararı ile yapılabildiğini bilme	154	46.5
• Muayene için Cumhuriyet Savcılığının çocuğun rızasını almasına gerek olmadığını bilme	140	42.3
• Muayenenin mümkünse kadın hekim tarafından yapıldığını bilme	131	39.6
Cinsel istismarın ilk ihbar makamını bilme	66	19.9
Cinsel istismarda verilen cezayı bilme	47	14.2
Cinsel istismarı bildirmeyen kamu çalışanlarına verilen cezayı bilme	40	12.1
Engelli ya da kendini savunamayacak durumda olan çocuğun istismarını bildirmemenin cezası arttırdığını bilme	39	11.8
Cinsel istismar suçu işleyenlere verilen cezaları bilme	25	7.6
Çocuk cinsel istismarı anlaşıldıktan sonra adli birimler tarafından izlenmesi gereken prosedürü bilme	18	5.4
İstismarcılara verilen cezalarda esas alınan 15 yaş sınırını bilme	17	5.1
SOSYAL SÜREÇ		
İstismar sonrasında çocuğun koruma altına alınması için başvurulabilecek kurum/kuruluşları bilme*		
• Adli merciler	264	79.8
• Sağlık kuruluşları	136	41.1
• Kolluk kuvvetleri/görevlileri	112	33.8
• Eğitim kuruluşları	95	28.7
• İdarî merciler	63	19.0
• Sivil toplum kuruluşları	45	13.6
İstismara uğrayan çocuğun rehabilitasyonunda görev alan uzmanları bilme*		
• Psikolog	256	77.3
• Rehberlik ve Psikolojik Danışman	204	61.6
• Çocuk Gelişimci	196	59.2
• Sosyal Çalışmacı	66	19.9
İstismar sonrası rehabilitasyon sürecini yürüten kurum/merkezi bilme	25	7.6

*Bu konuda birden fazla yanıt verilmiştir.

Öğretmenlerin tanımlayıcı özelliklerine göre çocuk cinsel istismarı belirtilerini ve adli/sosyal süreci bilme durumları incelendiğinde; yaş, cinsiyet, eğitim durumları, çocuk sahibi olma, çalışılan okul düzeyi, mesleki deneyimin artması ve istismar ile daha önce karşılaşmış olma durumları ile çocuk cinsel istismarı belirtileri ve adli/sosyal sürece ilişkin bilgileri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Sadece PDR branşında olan ve çocuk istismarına dair daha önce eğitim alan öğretmenlerin bilgilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p=0.000$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğretmenlerin tanımlayıcı özelliklerine göre çocuk cinsel istismarı belirtilerini ve adli/sosyal süreci bilme durumları

Sosyo-demografik özellikler	Değişkenler	Çocuk cinsel istismarı belirtilerini bilen (n=55)		Çocuk cinsel istismarında adli süreci ve sosyal süreci bilen (n=69)	
		Sayı	%	Sayı	%
Yaş	20-39 yaş	35	63.6	36	52.2
	40-60 yaş	20	36.4	33	47.8
İstatistiksel Analiz		X ² :2,417	p:0,120	X ² :0,000	p:0,988
Cinsiyet	Kadın	33	60.0	35	50.7
	Erkek	22	40.0	34	49.3
İstatistiksel Analiz		X ² :0,842	p:0,359	X ² :0,192	p:0,662
Medeni durum	Evli	50	90.9	65	94.2
	Bekar	5	9.1	4	5.8
İstatistiksel Analiz		X ² :0,000	p:1,000	X ² :0,572	p:0,499
Çocuğu olma	Olan	42	76.4	58	84.1
	Olmayan	13	23.6	11	15.9
İstatistiksel Analiz		X ² :3,289	p:0,070	X ² :0,016	p:0,898
Çalıştığı okul düzeyi	İlköğretim I. Kademe	34	61.8	45	65.2
	İlköğretim I. Kademe	21	38.2	24	34.8
İstatistiksel Analiz		X ² :0,684	p:0,408	X ² :2,381	p:0,123
Branş	PDR	10	18.2	12	17.4
	Sınıf öğretmeni	21	38.2	27	39.1
	Branş öğretmeni	24	43.6	30	43.5
İstatistiksel Analiz		X ² :30,269	p:0,000	X ² :38,526	p:0,000
Mesleki deneyim	10 yıl ve altında deneyim	15	27.3	19	27.5
	11 yıl ve üzeri deneyim	40	72.7	50	72.5
İstatistiksel Analiz		X ² :0,166	p:0,684	X ² :0,250	p:0,617
Eğitim durumu	Lisans	51	92.7	65	94.2
	Yüksek lisans	4	7.3	4	5.8
İstatistiksel Analiz		X ² :0,000	p:1,000	X ² :0,000	p:1,000
Çocuk cinsel istismarına ilişkin eğitim alma	Eğitim alan	23	41.8	23	33.3
	Eğitim almayan	32	58.2	46	66.7
İstatistiksel Analiz		X ² :54,922	p:0,000	X ² :37,702	p:0,000
Çocuk cinsel istismarı ile karşılaşma	İstismar ile karşılaşan	9	16.4	9	13.0
	İstismar ile karşılaşmayan	46	83.6	60	87.0
İstatistiksel Analiz		X ² :1,305	p:0,253	X ² :0,199	p:0,655

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı belirtileri, adli ve sosyal süreç konusunda bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Öğretmenlerin sadece %11.8'inin çocuk cinsel istismarı eğitimi almış (Tablo 1) ve eğitim alanlarının yarısından fazlası üniversite eğitimi, az bir kısmı ise hizmet içi eğitim ve özel ders ya da sertifika programları sırasında bilgi edinmiştir. Yapılan çalışmalarda da çocuk istismarı ile ilgili eğitim alma oranının %26.3-66.9 (Erol, 2007; Dilsiz ve Mağden, 2012) arasında değiştiği ve bu eğitimlerin %8.8-32.0'sinin üniversite ders olarak alındığı bildirilmektedir (Pala, 2011; Aksel ve Irmak, 2015). Genel olarak öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusunda eğitim alma oranları düşüktür (Tablo 1). PDR mezunlarına branşları itibari ile bu konuda eğitim verildiği de düşünülürse; eğitim alan öğretmenlerin çocuk cinsel istismarını belirleme, adli ve sosyal sürece ilişkin bilgi düzeylerinin artırdığı söylenebilir (Tablo 3). Öğretmenlerin temel eğitimleri sırasında çocuk cinsel istismarının ders olarak verilmesi, mezun olanlara ise hizmet içi eğitimlerle bilgi verilmesi ve bu eğitimlerin tekrarlanması tüm branşlardaki öğretmenlerin bilgi düzeylerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Öğretmenler en fazla fiziksel ve cinsel çocuk istismarını bilmektedir (Tablo 2) ve cinsel istismar açısından erkek çocuklarının daha az risk altında olduğu düşünülmektedir. Literatürde erkek çocuklarda cinsel istismar oranının %11.7-12.0 arasında değiştiği belirtilmektedir (Brennan, 2012; Kucuk, 2016). Kız çocuklara göre erkek çocukların cinsel istismara uğrama oranları düşüktür. Ancak çocukluk çağı cinsel istismarının erkeklerde cinsel tercihleri değiştirebilecek sonuçlara yol açabildiği de bilinmektedir. Lezbiyen kadınların çocukluk çağı cinsel istismar deneyimleme oranları genel toplumla aynı iken (Bradford et al., 1994; Davis & Petretic-Jackson, 2000; Robohm et al., 2003) gay erkeklerde bu oran toplum genelinden yaklaşık üç kat daha fazladır (Purcell et al., 2004). Öğretmenlerin cinsel istismar için erkek çocuklarının da özellikle uzun vadeli sonuçları açısından riskli grup içerisinde yer aldığını bilmeleri önem taşımaktadır.

Çocuk cinsel istismarında çocukların güvenilir bir yetişkine istismarı bildirebilmeleri istismarın tekrarlanmasını önlemek ve gerekli tedbirleri almak açısından önemlidir. Öğretmenler istismarın bildirilmesinde çocuklar tarafından güvenilir bir yetişkin olarak kabul edilebildiklerinden çocuk cinsel istismarının belirlenmesinde önemli rol oynayabilmektedir (Akacan, 2012). Çocuk cinsel istismarı ile karşılaştığını belirten öğretmenler tespit ettiği istismarın çocuk tarafından kendisine bildirildiğini belirtmiştir. Bu çalışma da öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile karşılaşma düzeyleri (%10.9) benzer bir çalışmadan (%34.2) (Dilsiz ve Mağden 2012) oldukça düşük bulunmuştur (Tablo 1).

Çocuk cinsel istismarcılarının toplumun her kesiminden insanlar olabileceği belirtilmektedir (Gölge ve ark., 2006; Gölge ve Ayaz, 2007; Tıraş ve ark., 2009). Araştırmada öğretmenlerin yarısından fazlasının (%69.2) istismar için toplumsal bir statü bulunmadığını ve toplumun her kesiminden istismarcı olabileceğini belirtmeleri önemlidir.

İstismarı bildirmek tüm vatandaşlar ve kamu görevlileri için bir zorunluluktur ve kanunen belli yaptırımlara bağlanmıştır. Çocuk cinsel istismarını bildirmeme durumunda farklı sürelerde hapis cezaları verilebilmektedir. Ayrıca 15 yaşını bitirmemiş, bedensel ve ruhsal bakımdan kendini savunamayacak derecede engelli çocukların uğradıkları istismarı bildirmeme durumunda ilgili cezalar yarı yarıya arttırılabilmektedir (TCK, 2004). Literatürle uyumlu olarak (Goebbels et al., 2008; Freel, 2003) gerek görevleri gereği gerekse vatandaş olarak çocuk cinsel istismarı ile karşılaşma olasılığı yüksek meslek grubu olan öğretmenlerin kanunen bildirme konusundaki bilgilerinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). İstismarın belirtilerini bilme ve adli ve sosyal süreci yönlendirebilme öğretmenlerin önemli bir rolüdür.

Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı anlaşıldıktan sonra adli birimler tarafından işletilmesi gereken prosedürü, istismar suçunu işleyenlere verilecek olan cezaları, istismarcılara verilen cezalarda esas alınan çocuk yaş sınırını bilme oranlarının oldukça düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Türk Ceza Kanunu'na göre çocuk cinsel istismarında onbeş yaş önemli bir sınırdır. Onbeş yaşını tamamlamamış ya da tamamlasa bile fiilin sonuç ve anlamını anlayamayacak olan çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel istismarda rıza aranmaksızın istismarcıların üç yıldan sekiz yıla, nitelikli

istismar suçu işlenmesi durumunda ise verilecek cezanın sekiz yıldan onbeş yıla kadar çıkarılabileceği belirtilmektedir. İstismara uğrayan çocuk 15 yaşından büyükse şikayet halinde altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilmektedir (TCK 103, 104). Öğretmenlerin özellikle 15 yaş sınırını bilmeleri karşılaştıkları olası bir çocuk cinsel istismarında çocuğun rızası olsa bile bildirim gerekli olduğunu bilmeleri önem taşımaktadır. Bu durumun öğretmenlerin özellikle çocuğun rızası olduğunu düşündükleri istismarların bildiriminde aksaklıklara neden olabileceği düşünülmüştür. Bununla birlikte bildirim çocuk cinsel istismarını ortaya çıkarmanın ilk basamağıdır ve istismarın bildirilmemesi dolayısıyla ortaya çıkarılmaması ise çocuğun tekrarlayan istismara uğramasına neden olabilmektedir (Kucuk, 2016 ; Gölge ve ark., 2006; Wu et all., 2003; Kurdoğlu ve ark., 2010).

Çocuk cinsel istismarında önemli bir konuda bekaret kontrolü gibi sağlık raporlarının uygulanma prosedürüdür. Bazı istismarlarda literatüre yansımada da kanuna muhalefet edilerek çocuğun bekaret kontrolüne gönderildiği ve bakire ise istismarın gizlenmesi eğilimi saptanan vakaların olduğu bilinmektedir (Küçük, 2013). Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın genital muayeneye göndermek ve muayeneyi yapmak kanunen suç sayılmaktadır (TCK 287). Öğretmenlerin bu konuda bilgi sahibi olmaları önemlidir ve bu çalışmada yarısından fazlasının bu konunun bilincinde olmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

İstismara uğrayan çocuğun koruma altına alınması amacıyla başvurulabilen/bildirmeye yükümlü olunan kurum/kuruluşlardan en fazla bilineni adli mercilerdir (%79.8). Eğitim kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları hakkında farkındalık ise düşüktür (Tablo 2). Adli mercilerin aynı sıra idari mercilerin, kolluk kuvvetlerinin, sağlık, eğitim kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuda yükümlülükleri hakkında farkındalığı arttırmak bildirimlerin kolaylaştırılması açısından önemlidir.

İstismar ortaya çıkarıldıktan sonra adli prosedür kadar çocuğun ve ailenin rehabilitasyonu da önem taşımaktadır. Öğretmenlerin yalnızca %7.6'sının istismara uğrayan çocuğun rehabilitasyonu yürüten kurum/kuruluşları ve %77.3'ünün rehabilitasyonunda görev alan uzmanlardan psikoloğu bildiği belirlenmiştir (Tablo 2). Öğretmenlerin istismar sonrası rehabilitasyonu yürüten kurum/kuruluşları ve rehabilitasyonda görev alması gereken meslek profesyonellerini bilmeleri rehabilitasyon sürecinin işbirliği ile yürütülebilmesini ve sürecin okul yaşantısına yansıtılarak en etkin biçimde sürdürülebilmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak; Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarını belirleme, adli ve sosyal süreç konularındaki farkındalıklarının düşük olduğu görülmektedir. PDR branşında çalışan ve konu hakkında eğitim alan öğretmenlerin bilgileri diğerlerinden anlamlı derecede yüksektir. Çocukla sürekli ve yakın temas içerisinde bulunan öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı belirtileri, adli ve sosyal süreç hakkında bilgi düzeylerinin artırılması önemlidir. Konu hakkında lisans eğitimleri sırasında ve mezuniyet sonrası hizmet içi eğitimlerle düzenli ve tekrarlı olarak eğitimlerin yapılması ve eğitimlere tüm branşlarda çalışan öğretmenlerin dahil edilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Akacan, B. (2012). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Eğitimcilerin Çocuk İstismarına İlişkin Görüşleri, *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling*, 1 (2): 37-53.
Retrieved from <http://www.ijge.net/ojs/index.php/IJSEG/article/view/178/240>
- Akduman, G., Ruban, C., Akduman, B., ve ark., (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3: 9-14.
- Aksel, Ş., Irmak, Y.T. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi* (16) 2: 373-391.
- Aladağ, K., Kabadayı, A. (2010) Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki gelişmelerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi, *International journal of Human Science* 7 (1), 878-898.

- Bradford, J., Ryan, C., Rothblum, E. D. (1994). National lesbian health care survey: Implications for mental health care. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62: 228-242.
- Brennan, S. (2012). Police-reported crime statistics in Canada, 2011. Statistics Canada: Ottawa
- Bolen R. M. (2003). Child Sexual Abuse: Prevention or Promotion?. *Social Work*, 48: 174-185.
- Buchanan, A., Wilcins, R. (1991). Sexual Abuse of Mentally Handicapped: Difficulties in Establishing Prevalence, *Psychiatric Bulletin*, 15: 601-615.
- Davis, J. L., Petretic-Jackson, P. A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5: 291-328.
- Demir, N., Kabadayı, A. (2008) Erken yaşta renk kavramının kazandırılmasında bilgisayar destekli ve geleneksel öğretim yöntemlerinin karşılaştırılması *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 1-18.
- Dilsiz, H., Mağden, D. (2012). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1: 678-694.
- Edward, K. E., Macleod, M. D. (1999). The reality and myth of rape: Implications for criminal justice system. *Expert Evidence*, 7: 37-58. doi: 10.1023/A:1008917714094
- Erol, D. (2007). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Freel, M. (2003). Child Sexual Abuse and The Male Monopoly: An Empirical Exploration of Gender and a Sexual Interest in Children. *British Journal of Social Work*, 33: 481-498.
- Goebbels, A. F. G., Nicholson, J. M., Walsh, K., et al. (2008). Teachers' Reporting of Suspected Child Abuse and Neglect: Behaviour and Determinants. *Health Education Research*, 23: 6, 941-951.
- Gölge, B., Yavuz, M. F. (2007). Cinsel saldırı olgularının suç motivasyonuna göre sınıflandırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 21: 11-19.
- Gölge, B. Z., Yavuz, M. F., Yüksel, Ş. (2006). Cinsel saldırgan profili. *Adli Tıp Dergisi*, 20: 1-17. http://www.journalagent.com/adlitip/pdfs/ADLITIP_20_1_1_17.pdf
- Kabadayı, A. (2008) Analysis of the socio-demographic structure and thoughts of the Turkish bilingual children on 'bilingualism' in Germany, *Education* 3-13, 36 (1), 15-26.
- Kabadayı, A. (2010). Investigating demographic characteristics and teaching perceptions of Turkish preschool teachers, *Early child development and care*, 180 (6), pp. 809-822.
- Kabadayı, A. (2015). Analysing prospective preschool teachers' reasons and motives for entering a teaching career. *Didactica Slovenica - Pedagogoska Obzorja*, 30(2), pp.103-122.
- Kabadayı, A. (2016a). A Suggested In-service Training Model Based on Turkish Preschool Teachers' Conceptions for Sustainable Development, *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 18(1), pp. 5-15.
- Kucuk, S. (2016) Analyses of Child Sex Abuse Cases in Turkey: A Provincial Case, *Journal of Child Sexual Abuse*, 25,3: 262-275. DOI: 10.1080/10538712.2016.1153557
- Kurdoğlu, M., Kurdoğlu, Z., Güler, A., Özgökçe, Ç. (2010). Türkiye'nin doğusunda çocukluk çağındaki cinsel istismar olgularının değerlendirilmesi. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 7: 285-288. <http://www.journalagent.com/tjod/pdfs/TJOD-80488-RESEARCH-KURDOGLU.pdf>
- Küçük, S. Türkiye'de mahkemeye yansıyan çocuk cinsel istismar vakalarının incelenmesi bir il örneği: Aksaray. 5. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu Bildiri özet kitabı 111-112 1-3 Kasım 2013, Antalya.
- Pala, B. (2011). Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Purcell, D. W., Malow, R. M., Dolezal, C., Carballo-Die'guez, A. (2004). Sexual abuse of boys:

- Short- and long-term associations and implications for HIV prevention. In L. J. Koenig, L. S. Doll, A. O'Leary & Pequegnat (Eds.), *From child sexual abuse to adult sexual risk: Trauma, revictimization, and intervention* (pp. 93–114). Washington, DC: APA
- Robohm, J., Litzenberger, B.W., Pearlman, L.A. (2003). Sexual abuse in lesbian and bisexual young women: Associations with emotional/behavioral difficulties, feelings about sexuality and the “coming out” process. *Journal of Lesbian Studies*, 7: 31-47.
- Tıraş, Ü., Dilli, D., Dallar, Y., Oral R. (2009). Evaluation and follow-up of cases diagnosed as child abuse and neglect at a tertiary hospital in Turkey. *Turk Med Sci*, 39: 969-977. doi:10.3906/sag-0805-30
- TUİK. Yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus istatistikleri, 2011. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047
- TUİK. Örgün eğitim istatistikleri, 2016. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018
- Türk Ceza Kanunu. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>. TCK 2537/ 26.09.2004
- Wu, H.Z., Berenson, A.B., Wiemann, C.M. (2003). A Profile of Adolescent Females With a History of Sexual Assault in Texas: Familial environment, Risk Behaviors and Health Status. *Journal Pediatr Adolesc Gynecol*, 16: 207-216.

Extended English Abstract

Teachers are an important professional group because of both they could be in close relationships with children and active in educations about sexual abuse and protecting him/herself. It is known that the most of teachers may encounter child sexual abuse, at least one time during their profession but they didn't notice this subject. For their reaching these child and adolescents directly, they should need to have high level knowledge about preventing, determining, reporting of sexual abuse. It is known that more than 80% of teachers do not report child abuse during their professional life and the majority of them do not report child sexual abuse. 0.3% of the youngs shared the sexual abuse incident they met with their teachers, but almost all were not reported. The direct access of a large group of children and adolescents within the general population of the teachers requires that they have a high level of knowledge in the areas of prevention, identification and reporting of sexual abuse. The identification of sexual abuse by teachers, judicial and social processes; taking early precautions, determining abuse, reducing the most problems related to abuse, preventing the recurrence of abuse, and supporting the child and the family in the rehabilitation phase are important and necessary.

Determining the knowledge level about subject and eliminating knowledge deficiencies with education could contribute to positive improvements in child sexual abuse. This descriptive study was conducted to determine the knowledge of teachers about determining child sexual abuse and legal and social process.

The study was conducted with 331 teachers who worked at the primary school first and second stage in a city at the Central Anatolia Region between September 2014 and February 2015. Two primary school primary and two secondary schools selected by simple random sampling method were selected and the study was completed with 192 primary school primary and 139 secondary school teachers who agreed to participate in the informing and consenting process. The data were gathered with a questionnaire consisting of 52 questions about the descriptive characteristics of the teachers, determining the child sexual abuse, judicial and social process. Data was evaluated by mean, percentage and chi-square tests for the difference between dependent and independent variables. Significance value was accepted as $p < 0.05$. Before the study, the permission of the relevant institution and ethics committee and the participants' informed consents were taken. In the study, of teachers; mean age was $\bar{x}:39.2 \pm 8.0$, mean of experiences was $\bar{x}:16.2 \pm 7.8$ years, 54.1% were women, 91.2% were married, 85.5% had children and 94.0% graduated from

university. 58.0% of teachers worked at primary school first stage and 50.7% branch teacher. It is determined that 11.8% of the teachers took education about child sexual abuse and from them; 53.8% have been educated as lesson at university, 35.9% during the in-service training and 10.3% special course or certificated program. Throughout their professional life, the teachers said that 10.6% of them have been encounter child sexual abuse and the abuse was reported to him by children.

Generally 16.6% of the teachers knew the symptoms of the sexual abuse and 20.9% of them knew legal and social process. The abuse types which were known mostly as physical abuse (88.2%), sexual abuse (86.7%) and emotional abuse (66.2%). Again; 24.8% of the teachers stated that they knew the symptoms of sexual abuse, 24.5% knew behavioral symptoms and 14.5% knew physical symptoms.

The teachers thought that the risk group for sexual abuse was girl (58.6%), all children (55.6%) and boy (12.1%). Also 69.2% of them stated that every people in society could be abuser. It has most known by teachers the topic (48.3%) that prosecutor's office have been decided for genital examination at potential sexual abuse. Again, 19.9% of them knew the first notification authority for sexual abuse and 14.2% of them knew about punishment in case of abuse. The thing about punishment that was least known (5.1%) was 15 age limit for child sexual abuse.

Teachers said that they most know judicial authorities (79.8%) and also least know civil society organizations (13.6%) for protecting the child who exposures to abuse, as the institution/organization that can apply for the protection of the abused child. And teachers expressed that 77.3% psychologist, 61.6% guidance psychological counseling, 59.2% specialist in child development and education whom were duties in rehabilitation. Only 7.6% of them reported that they knew an institute that carried out rehabilitation after abuse.

The difference between age, gender, education levels, having children, primary school stages, increased professional experience, previous encounter state with the child abuse and their knowledge about symptoms of child sexual abuse or legal/social process was not statistically significant ($p>0.05$). However, there was a statistically significant difference in knowledge of teachers' worked at GPC branch and previous educated about child abuse ($p=0.000$).

As a result of; it can be said that teachers' knowledge and awareness is low at topics that child abuse' determination and legal/social process. Especially, teachers' worked at GPC branch and previous educated about child sexual abuse increased the knowledge of teachers. It is suggested for their knowledge and awareness should be increased repeated and continuing educations during the license and postgraduate degree about the subject.